

Regulatorna agencija za elektronske komunikacije i poštanske usluge (RATEL)

Palmotičeva 2
Beograd

Datum: 04.01.2022.
Telenor delovodni broj: 102/4/22
Cetin delovodni broj: 2/362/21

Predmet: Komentari na Nacrt izveštaja o analizi veleprodajnog tržišta lokalnog pristupa elementima mreže koji se pruža na fiksnoj lokaciji

Poštovani,

Povodom javnih konsultacija koje je Regulatorna agencija za elektronske komunikacije i poštanske usluge (u daljem tekstu: Ratel) objavila 7. decembra 2021. godine o Nacrtu izveštaja o analizi veleprodajnog tržišta lokalnog pristupa elementima mreže koji se pruža na fiksnoj lokaciji, u nastavku teksta dostavljamo zajedničke komentare operatora Telenor d.o.o. Beograd i CETIN d.o.o. Beograd na objavljeni dokument.

Zahvaljujemo se na mogućnosti da iznesemo komentare u okviru javnih konsultacija i želimo da pohvalimo uloženi rad i želju Ratela da tržište lokalnog pristupa elementima mreže učini konkurentnim i profitabilnim kako za operatora sa značajnom tržišnom snagom na polju kablovske kanalizacije i „dark fibre“, tako i za sve alternativne operatore.

Na osnovu rezultata analize veleprodajnog tržišta lokalnog pristupa elementima mreže koji se pruža na fiksnoj lokaciji za period 2017-2020 godine, može se zaključiti da se situacija na posmatranom tržištu nije u značajnoj meri promenila u odnosu na prethodni krug analize. Što se tiče pristupa kablovskoj kanalizaciji, alternativnim operatorima je i dalje najveći broj zahteva odbijan iz razloga što na poslednjim oknima nema slobodnog prostora za polaganje kablova. Alternativa koja je predviđena u vidu Dark fiber ne predstavlja adekvatan supstitut zakupu kablovske kanalizacije zbog visokih cena zakupa, te smatramo da je potrebno razmotriti druge opcije.

Zato predlažemo da Telekom Srbija na malim rasponima nadogradi nedostajuću infrastrukturu kako bi se alternativnim operatorima omogućio zakup kanalizacije sa kraja na kraj deonice. Sličan princip se trenutno primenjuje u važećoj Standardnoj ponudi za usluge pristupa elementima mreže i pripadajućim sredstvima Preduzeća za telekomunikacije „Telekom Srbija“ (u daljem tekstu: važeća Standardna ponuda Telekoma Srbija), gde Telekom za potrebe operatora nadograđuje nedostajuću infrastrukturu za uslugu kolokacije i naplaćuje je operatorima kroz instalacione takse.

Alternativno, predlažemo da operator korisnik sam nadogradi nedostajuću infrastrukturu prema tehničkom rešenju Telekoma Srbija i preda je na upravljanje Telekomu Srbija, pri čemu bi pristup bio omogućen svim zainteresovanim stranama. Ova opcija se već primenjuje u regionu i postoji u Standardnoj Ponudi Crnogorskog Telekoma u tački 11. Uslovi korišćenja kolokacijskih usluga, gde je definisano, između ostalog, da operator korisnik snosi troškove proširenja kablovske kanalizacije u cilju stvaranja uslova za zajedničko korišćenje, a da u slučaju da nije saglasan sa troškovima realizacije tehničkog rešenja, operator korisnik može samostalno izvoditi ili ugovoriti sa trećom stranom izvođenje radova iz tog tehničkog rešenja, uz obavezan stručni nadzor operatora sa ZTS ili nezavisne stručne osobe koju je odredio operator sa ZTS.

U pogledu pojmova u analizi, podržavamo izmenu definicije servisnog prostora tako da on predstavlja prostor koji je dovoljan za uvlačenje kabla najvećeg prečnika korišćenog na razmatranom delu kablovske kanalizacije. Mišljenja smo da ova izmena predstavlja unapređenje u odnosu na definiciju u važećoj Standardnoj ponudi Telekoma Srbija i da je usaglašena sa međunarodnom praksom.

Radi uspostavljanja regulatorne predvidivosti, predlažemo da se u okviru obaveze nediskriminatornog postupanja definiše rok u kom će Ratel doneti odluku o opravdanosti odbijanja zahteva alternativnih

operatora za usluge na predmetnom tržištu od strane operatora sa ZTS, kao i da taj rok bude 30 dana od dana kada joj se operator korisnik obrati ovim povodom. U suprotnom se smanjuje regulatorna predvidivost procesa a operatori korisnici se dovode u nepovoljan položaj jer ne mogu da planiraju svoje poslovne aktivnosti.

U okviru obaveze Omogućavanje pristupa i korišćenja elemenata mreže i pripadajućih sredstava, operator sa ZTS se obavezuje da, između ostalog, omogući drugom operatoru pristup petlji i određenim mrežnim elementima naročito radi omogućavanja izbora i predizbora operatora, uslugama koje su prevaziđene u EU omogućavanjem prenosa broja i praktično nikada nisu zaživele na tržištu elektronskih komunikacija u Republici Srbiji. Mišljenja smo da, u svetlu tehnološkog razvoja, one ne mogu biti adekvatna opcija alternativnim operatorima za pružanje govornih usluga preko mreže infrastrukturnog operatora te ne vidimo razlog da ona bude ponuđena.

Koristimo priliku i da iznesemo mišljenje da je potrebno u relevantno tržište uključiti pristup elementima mreža operatora distribucije medijskih sadržaja koje se ubrzano razvijaju, kao što je navedeno u Nacrtu Izveštaja, naročito uzimajući u obzir njihovu rasprostranjenost i tehnološka unapređenja. U prethodnom krugu analize tržišta koji obuhvata period od 2014-2016. godine, HFC mreže operatora distribucije medijskih sadržaja bile su u začetku modernizacije i nisu bile spremne tehnološki da ponude veleprodajnu uslugu lokalnog pristupa drugim operatorima. S obzirom da je od prethodnog izveštaja prošlo 3 godine, smatramo da je to bilo dovoljno vremena da se ove mreže prilagode kako bi njima mogli da pristupe i drugi učesnici na tržištu. Ukoliko bi se taj argument i sada primenio to bi značilo da ni u narednih 5 godina, koliko je period analize u novom EC CODE, mreža neće biti dostupna drugim učesnicima na tržištu.

Trenutno SBB ima faktički monopol u svim novoizgrađenim zgradama gde je kao jedan od prvih operatora postavio svoju kablovsku mrežu, što znači da je koaksijalna mreža značajniji resurs za pristup elementima mreže na fiksnoj lokaciji u odnosu na bakarne parice koje jesu predmet regulacije. Imajući u vidu rasprostranjenost optičko-koaksijalne mreže na predmetnom veleprodajnom tržištu, smatramo da je neophodno regulacijom predmetnog tržišta omogućiti operatorima korisnicima da i putem HFC mreže ponude svojim krajnjim korisnicima širokopoljasne usluge pod regulisanim uslovima.

Uključivanje HFC mreža razmatrala je i Komisija za zaštitu konkurencije u svom mišljenju br. 9/0-03-187/2018-3 od 01.03.2018 na prethodni Izveštaj o analizi predmetnog tržišta, u kom se navodi da se mreže operatora distribucije medijskih sadržaja ubrzano unapređuju i predstavljaju kombinaciju optičkih i koaksijalnih mreža, te se u sve većoj meri mogu prilagoditi tome da omoguće ekonomski održive ponude nekih od veleprodajnih usluga pristupa elementima mreže na fiksnoj lokaciji, pod komercijalnim uslovima.

Nadamo se da će naši konstruktivni predlozi za unapređenje veleprodajnog tržišta lokalnog pristupa doprineti nastojanju Ratela da dalje poboljša uslove za korišćenje usluga koje pripadaju predmetnom tržištu. Smatramo da je regulacija pristupa kablovskoj kanalizaciji od izuzetnog značaja i za razvoj 5G mreža u Srbiji, te da bi rešavanje ovog pitanja od strane Ratela doprinelo njihovoj bržoj implementaciji.

S poštovanjem,

Telenor doo Beograd

CETIN doo Beograd

Daniel Šušnjar
Direktor za odnose sa javnim institucijama,
regulatorne poslove i zaštitu privatnosti

Vladimir Skulić
Direktor